

LLO – In de regio, met de regio, voor de regio

Versie d.d. 14-12-2017

© Sabine Lutz, 2017

Inhoud

Drie primeurs voor Terra	2
Ondernemend leren	2
Gebiedscoöperatie	2
Kennismarktplaats en Innovatiewerkplaats	2
Evaluatie	3
Wat heeft de samenwerking opgeleverd?	3
Lessons learnt	4
Broedplaats voor een leven lang ontwikkelen	5
Ambities voor het groene onderwijs	5
Wat gaan we doen?	6
Wat betekent dit concreet?	7
Wat leveren we op?	7
De planning	8

Drie primeurs voor Terra

In de “Ontwikkelagenda groen onderwijs 2016 – 2025” wordt een mooi perspectief geschetst voor groene kennisinstellingen in 2025.

- Ze zijn een kennispartner in een krachtig triple helix netwerk, zowel binnen de regio als internationaal.
- Zij kunnen ontwikkelingen uit andere disciplines incorporeren in het groene domein en bevorderen daarvoor de innovatiekracht van het bedrijfsleven.
- Ze voeren een actieve en continue dialoog met het bedrijfsleven en zorgen daardoor voor een betere aansluiting bij de arbeidsmarkt, zowel in het initiële als het postinitiële onderwijs.
- Zij zijn ook een dialoogpartner voor de overheid en zetten daardoor beleidsthema’s op de agenda die voor een duurzame circulaire en koolstofarme economie, en een duurzaam voedselsysteem en een gezonde en aangename leefomgeving van belang zijn.

In de Ontwikkelagenda wordt dit geschetst als toekomstbeeld. Maar Terra heeft veel hiervan al waargemaakt, met regioleren, de oprichting van de Gebiedscoöperatie in het Westerkwartier en in Zuidwest-Drenthe en het regionale innovatieprogramma in de Kennis- en Innovatiewerkplaats waarin duurzaam en coöperatief ondernemen centraal staat. We gaan alle drie de primeurs hieronder even kort bij langs.

Ondernemend leren

In 2011 is Terra als eerste groene mbo-instelling begonnen met regioleren. In de afgelopen zes jaar heeft de school veel ervaring met deze nieuwe methode opgedaan. In het begin was het ‘alleen’ een innovatie in de manier van lesgeven. Maar gaandeweg is het uitgegroeid tot een compleet nieuwe samenwerking met de partners in de regio.

Regioleren betekent dat studenten, docenten, ondernemers en professionals bij overheden en maatschappelijke organisaties samen oplossingen vinden voor vragen uit de regio. Zij formuleren vanuit een lerende houding eerst hun eigen en daarna de gedeelde ambities, doelen en agenda. Daarna verzamelen zij de thema’s en (leer)vragen die in de regio spelen en vertalen die vragen in uit te voeren projecten.

Terra nam dus geen genoegen met de rol van traditionele (beroeps)opleider. Ze maakte als eerste mbo-school een drievoudige taak waar: goed initieel onderwijs, nieuwe mogelijkheden voor een leven lang leren en een waardevolle partner met toegevoegde waarde de regio en regionale innovatie.

Gebiedscoöperatie

Precies 4 jaar geleden, in december 2013, was Terra een van de oprichters van een nieuw soort coöperatie: de Gebiedscoöperatie Westerkwartier. Samen met een aantal belangrijke spelers in de regio en gesteund door de lokale en regionale overheden functioneert de Gebiedscoöperatie als maatschappelijke onderneming en als aanjager van maatschappelijke en economische innovatie. Samen met de stakeholders in de regio gaat ze nieuwe kennis en inzichten ontwikkelen en deze toepassen, altijd gericht op vraagstukken die voor het stedelijk veld Groningen van belang zijn: de ontwikkeling van collectieve korte ketens rond thema’s als voedsel, energie, waterbeheer, natuur, biobased economy, gezondheid, welzijn en zorg.

Waarom deed Terra dit?

Aan de ene kant wilde de school op deze manier een bijdrage leveren aan de uitvoering van de regionale agenda, met haar Smart Specialisation Strategy (RIS3) en de Noordelijke Innovatie Agenda en de specifieke opgaven die daarin worden beschreven rond de onderwerpen energie, water, gezondheid, duurzaamheid, digitalisering, leefbaarheid en ondernemerschap.

Tegelijkertijd ging Terra zich hierdoor bewijzen als responsieve partner voor de regio, die recht doet aan haar publieke taken en haar leerlingen een beroepskwalificatie geeft, hen voorbereidt op participatie in de samenleving, in staat stelt de kwalificaties te onderhouden en bij dit alles bijdraagt aan regionale innovatie. (Meer informatie over de Gebiedscoöperatie vindt u op

Kenniswerkplaats en Innovatiewerkplaats

De derde primeur van Terra heeft te maken met het ambitieuze innovatieprogramma van de ministeries EZ en OCW. Als eerste groene school kwam Terra in aanmerking op ondersteuning uit zogeheten Regionaal Innovatie Fonds (RIF) en kon zij haar publiek-private partnerschap met de andere leden van de Gebiedscoöperatie verder vormgeven. Terra kreeg dit voor elkaar omdat de partijen in de regio dit met eigen middelen mee gingen financieren. Bovendien had Terra er mede aan bijgedragen dat bij de Hanzehogeschool Groningen een

nieuw lectoraat werd ingericht: Duurzaam Coöperatief Ondernemen. De lector en zijn kennisgroep leverden input bij de voorbereiding van het voorstel en bij de uitvoering van het programma. Het lectoraat helpt bij het ontwikkelen van nieuwe businessmodellen waarin ondernemers, overheden en onderwijs- en onderzoeksinstituten samengaan in een nieuw en duurzaam geformaliseerde alliantie, naar het voorbeeld van de Gebiedscoöperatie Westerkwartier. Daarnaast ontwikkelt het lectoraat in de stad Groningen ook een wijkcoöperatie in dezelfde aanpak.

Naar het oordeel van de twee samenwerkende ministeries draagt het samenwerkingsvoorstel ruim voldoende bij aan een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Samen hebben de partijen een plan ontwikkeld hoe zij hun werkveld zullen gaan ontwikkelen. Bovendien complimenteerden de beoordelaars de ontwikkelaars voor het overtuigende draagvlak binnen de regio.

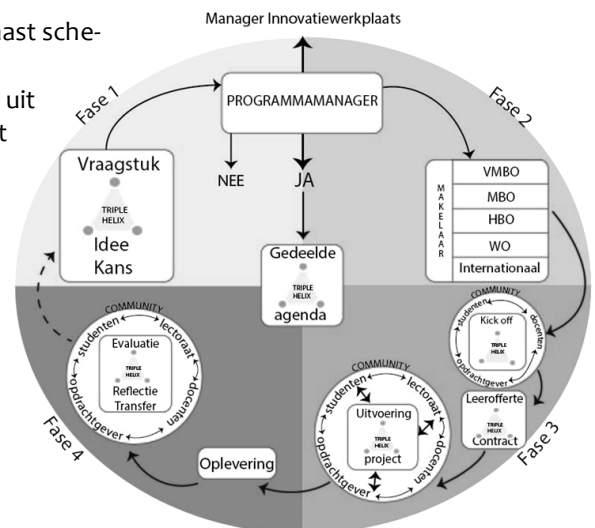
Het RIF-programma bevindt zich nu in een afrondende fase. We beschrijven daarom in de volgende paragrafen de [resultaten](#) en [leerpunten](#) tot nu.

Evaluatie

Wat heeft de samenwerking opgeleverd?

Organisatorisch

- Terra werkt met de Gebiedscoöperatie aan de ontwikkeling van innovatieve projecten (regionaal, nationaal en Europees), waarin de partners samen bijdragen aan de projecten, daarvan leren en deel uitmaken van de lerende netwerken met ondernemers.
- Hiervoor is een circulaire werkstuur ontwikkeld die hiernaast schematisch is weergegeven
- Medewerkers van de gebiedscoöperatie en ondernemers uit het werkveld dragen bij aan het onderwijs en Terra draagt bij aan een leven lang leren. Dat is opbouw van capaciteit, over en weer, zowel kwantitatief als kwalitatief.
- De partners in de PPS zijn erin geslaagd om via hun bijzondere aanpak extra middelen te verwerven. In november 2015 kwam bijvoorbeeld goedkeuring uit Europa voor een samenwerkingsproject van 5 miljoen euro, als waardering voor onze innovatieve werkwijze. Daarnaast is Terra lead partner in een ERASMUS+ project waarin de herpositionering van de school in de regio centraal staat.

Inhoudelijk

Samen met de regiopartners is een programmastructuur ontwikkeld waarin vijf thema's integraal worden behandeld:

- Landschap, veeteelt, akkerbouw & voedsel
- Energie, water & biobased economy
- Leefomgeving, gezondheid, & sociaal welzijn
- Coöperatievorming en het werken in nieuwe allianties
- Jongeren en start-ups in de regio

Deze thema's zijn ook richtinggevend voor de projectontwikkeling. Op elk van deze thema's zijn projecten ontwikkeld en in uitvoering. Kosten en baten worden door de partners in de triple helix gedeeld.

In de Stadgroninger Innovatiewerkplaats Helpman | De Wijert zijn in het afgelopen jaar 24 projecten uitgevoerd met deelname van 148 studenten die er in totaal 9.204 uur hebben geleerd en gewerkt. Daarbij zijn 7 nieuwe banen gecreëerd.

In z'n totaliteit beschouwd was de samenwerking in de PPS (en onder de koepel van het RIF-programma) een doorslaand succes:

- Er zijn nieuwe concepten ontwikkeld, niet alleen van belang voor het onderwijs maar voor de hele regio: Cowcept, Precisielandbouw

- In Helpman, Noordhorn, Pekela, Veendam zijn nieuwe werkplaatsen ingericht, met financiering uit de regio:
- Met de gemeente Groningen is een wijkdeal gesloten, met een gedeelde agenda, een werkstructuur en een budgetreservering in de nieuwe collegeperiode
- Vanwege grote belangstelling in het Noorden zijn de partners uitgenodigd om de werkwijze uit te rollen in heel Noord-Nederland; dit is een nieuw coöperatie- en ontwikkelingsproces met een budget van 10 miljoen
- Er is een groot Europees samenwerkingsprogramma ontwikkeld: het uitwerken van een moderne regionale voedselketen met daaraan gekoppeld een majeur regionale investeringsprogramma
- Opzetten tweede Gebiedscoöperatie in Zuidwest-Drenthe en ontwikkeling van een tweede RIF
- Uitwerken van nieuw integraal kennisdomein Food

Veel navolging in Nederland en daarbuiten

- Er is veel succes geboekt m.b.t. de structuur en de innovatieve kracht van de Gebiedscoöperatie. Dat gaat zelfs zo ver dat zich naar dit voorbeeld gaan oprichten ook andere coöperaties (in Zuidwest-Drenthe en in de Groninger stadswijken Helpman en De Wijert)
- Sterker nog: zelfs de samenwerkende overheden binnen de Regio Groningen Assen 2030 willen de voortzetting van hun samenwerking naar het model van de Gebiedscoöperatie structureren. Het gaat bij dit samenwerkingsverband om de provincies Drenthe en Groningen en de gemeenten Assen, Bedum, Groningen, Haren, Hoogezand-Sappemeer, Leek, Noordenveld, Slochteren, Ten Boer, Tynaarlo, Winsum en Zuidhorn.
- En daarmee nog niet genoeg: ook in de metropoolregio Rotterdam is een Gebiedscoöperatie in oprichting.
- Zelf over de grens in de metropoolregio Bremen – Oldenburg is naar het voorbeeld van de Gebiedscoöperatie Westerkwartier een nieuwe coöperatie opgericht.

Lessons learnt

Al deze successen zijn niet uitsluitend te danken aan Terra. In tegendeel, zou je bijna willen zeggen. De vooruitgang van de laatste twee jaar is vooral te danken aan de dynamiek vanuit het lectoraat Duurzaam Coöperatief Ondernemen en de energie die vrijkomt door de deelname van de Hanzehogeschool Groningen.

Essentiële voorwaarden in de regio zijn vervuld

In het proces is formeel aan een hele reeks voorwaarden voldaan om de regionale pps tot een succes te maken:

- In de school is expertise beschikbaar in de vorm van het lectoraat
- RIF-gelden zijn aangevraagd en gehonoreerd
- Met de Gebiedscoöperatie is een bedrijfsmodel geformaliseerd
- Met de IWP is een werkmodel uitgekristalliseerd
- Regionale ondernemers en (publieke) organisaties hebben een inhoudelijke agenda opgesteld waarin groene thema's de hoofdrol spelen
- Regioleren nieuwe stijl is beschreven en vormgegeven
- Er zijn coaches aanwezig voor regioleren
- In het rooster is ruimte gemaakt voor de nieuwe vorm van regioleren
- CvB en locatiedirectie hebben de aanpak beleidsmatig bekrachtigd en ondertekend
- We zien een grote vooruitgang in kennis, zeker als we kijken naar de waarde van nieuwe regionale ketens:
 - de regionale voedselketen waarvoor een compleet nieuw kennisdomein is ontwikkeld;
 - de regionale biobased economy, waarvoor twee interessante verwaardingsketens zijn opgestart, te weten: hennepverwaardiging en verwaardiging van bermgras tot hoogwaardige duurzame producten;
 - de verankering van de Innovatiewerkplaats in de Stadtgroninger woonwijken Helpman en De Wijert (HDW), waar de nadruk vooral ligt op cross-overs tussen het sociaal-maatschappelijke en het groene domein.

Belemmeringen

Toch lijkt het dat de onderwijsgemeenschap Terra de nieuwe aanpak niet heeft ingebed in de organisatie, respectievelijk dat elke Terra-locatie anders in dit proces staat. Onderzoek naar mogelijke redenen leidt ons tot de volgende resultaten:

- In de scholen heeft de afgelopen jaren een veelheid aan veranderingen plaatsgevonden. Daarnaast hebben brancheorganisaties als LTO, ouders of inspectie externe stress veroorzaakt, waardoor er weinig energie en moed was voor complexe processen.
- MBO-onderwijs zit in een krimpstand zowel qua aantal studenten als qua vermindering leerjaren
- Er hebben binnen een kort tijdsbestek (te) veel wijzigingen in het management plaatsgevonden. Daardoor kon geen continuïteit ontstaan.
- Expertise wordt soms gevoeld als bemoeienis van buitenaf door docenten. Mede daarom is nieuwe kennis niet altijd ingebed in het curriculum en aldus niet eigen gemaakt. Als de expert weg was, was ook de kennis verdwenen.

Leerlingstichting

De rode draad in de triple helix samenwerking van ondernemers, overheden en kennisinstellingen bestaat bij Terra uit het regioleren. De definitie van regioleren is eerder in dit stuk al aan de orde gekomen. Terra voegt hier als bijzonder kenmerk het werken in leerling-stichtingen aan toe. Dat betekent dat de regionale samenwerkingsprojecten door de leerlingen worden uitgevoerd binnen hun eigen stichtingen. Zij functioneren daarvoor in de context van hun eigen leerproces als opdrachtnemer.

Leren vanuit authentieke opdrachten en realistische structuur (het werken met offertes en facturen) levert voor de leerlingen inzichten in vraagstukken op gebied van o.a. fiscaliteit en verzekeringen op. Maar het betekent ook dat de leerlingen weliswaar met elkaar een groep als opdrachtnemers vormen, maar niet een lerende en innoverende community met andere stakeholders in de regio. Daardoor komen echt innovatieve aspecten in het curriculum onder druk te staan. Inzicht in nieuwe regionale coöperatieve ketens, bijvoorbeeld voedselketens, maar ook zorg- en energieketens, en niet in de laatste plaats ketens en kringlopen in de circulaire economie, wat uiteindelijk leidt tot de ontwikkeling van nieuwe bestuurs-, financierings- en verdienmodellen.

Conclusie

De school, maar ook ondernemers en overheid zijn betrokken bij twee veranderingsprocessen: je moet je extern nieuw organiseren, je binnenste buiten keren, uit je cocon komen. Wil je over en weer een (kennis)partner worden in de regio en voor de regio, dan moet je je ook intern nieuw organiseren. Het lijkt dat de school de meeste moeite heeft om te veranderen en te vernieuwen. Terra (locatie Groningen) is vaak in zichzelf gekeerd en bedacht op eigen voordeel.

Daarnaast maak je als regionale organisaties deel uit van veranderingen in de regio die een soms vergaande invloed hebben. Denk in Noord-Nederland bijvoorbeeld aan de gevolgen van de gaswinning. Je kunt deze veranderingen beïnvloeden maar niet sturen. De uitdaging is om te leren hoe je kansen voor beïnvloeding snel herkent en benut.

Beide processen als zodanig zijn complex. Om het nog ingewikkelder te maken, moeten ze bij elkaar gebracht worden in een nieuw regionaal ontwerp dat lerende organisaties aan elkaar smeedt tot een lerende regio. Wil je dit goed doen, dan moet je bijna al je tijd besteden aan interne en externe communicatie en transitieprocessen. Maar tegelijkertijd eist de uitvoering, monitoring en evaluatie van de projecten minstens net zo veel tijd.

Naar aanleiding van het bovenstaande is de conclusie dat de potenties van de Gebiedscoöperatie en de Innovatiewerkplaats nog verder kunnen worden benut. Dit betreft uitdrukkelijk niet alleen de school maar ook de regiopartners, en strikt genomen ook de interne (management)structuur en aansturing binnen de Gebiedscoöperatie en de Innovatiewerkplaats.

Broedplaats voor een leven lang ontwikkelen

Met haar forse investering in de ontwikkeling van een extern ontwerp met bedrijfsleven, overheden en NGO's heeft Terra MBO/Terra Next invulling gegeven aan haar ambitie om de responsiviteit van de school ingrijpend te versterken. Hiermee is de school onderdeel en soms zelfs als centrale speler in gebiedsontwikkeling in Noord Nederland. Met de bouw van het model Gebiedscoöperatie was de school nationaal trendsetend.

Ambities voor het groene onderwijs

Daarmee levert Terra een voedingsbodem voor de ambities die voor de vernieuwing van het groene onderwijs zijn vastgesteld:

- Verhoging van het proactieve vermogen van het groene onderwijs naar inhoud en arbeidsmarktbehoefte.
 - Snellere inhoudelijke vernieuwing in het onderwijs en het versterken van de bijdragen aan innovatie van het groene bedrijfsleven.

- Permanent en soepel kunnen aansluiten op de snel wisselende vragen van de arbeidsmarkt.
- Grotere impact van het onderwijssysteem op drie gebieden:
 - Sterkere internationale oriëntatie van het groene kennis- en onderwijssysteem op alle niveaus.
 - Actiever in cross-overs.
 - Opzetten en constant vernieuwen van een permanente leer- en innovatiecultuur.

In principe liggen al deze ambities (te realiseren binnen de eerstkomende 8 jaar!) voor Terra al binnen handbereik. Althans: de structuur ligt er, de partners staan klaar, het inhoudelijke programma staat, je kunt terugkijken op een vruchtbare samenwerking waar je veel uit kunt leren en die een mooie voedingsbodem levert voor continuering.

Wat gaan we doen?

Het onderwijs van morgen zal anders zijn dan nu. We weten niet hoe het wordt. Er zal ook veel minder sprake zijn van stabiliteit. Het onderwijs moet flexibel zijn en snel nieuwe kennis moeten kunnen aanbieden. Daarvoor moet je

- denken vanuit de actuele praktijk, de praktijk van alle dag,
- experimenten uitvoeren vanuit en met de praktijk die betekenis en toegevoegde waarde geven aan de praktijk, en niet ontwerpen vanuit een laboratoriumsituatie of vanachter een bureau,
- een betekenisvol curriculum vormgeven uit het perspectief van de leerling/student/werknemer en het bedrijfsleven,
- een opleidingsstructuur ontwikkelen die integraal is voor de hele onderwijskolom,
- leren/ blijven leren, adaptief vermogen, eigen regie over het leerproces,
- de school als (learning) community voor hot-spots in de regio.

Leven Lang Ontwikkelen in gemeenschappen van de Innovatiewerkplaats

- We gaan ons huidige netwerk van innovatiewerkplaatsen versterken en uitbreiden – in heel Noord-Nederland, en overall waar wij als school al bezig zijn met coöperaties en innovaties. Aan elke hub koppelen we ondernemers waar we vraaggericht mee kunnen samenwerken. Als school ondersteunen we hen, maar zij ondersteunen ons net zo god. Want de koplopers onder hen zijn veel verder dan de scholen met de studieboeken.
- Op die manier gaan we een regiobreed ecosysteem van Innovatiewerkplaatsen bouwen – innovatief voor ons als school, voor de ondernemers, voor het praktijkonderzoek en voor betrokken overheden. Het wordt een nieuwe aanpak voor een leven lang leren en ontwikkelen (LLO). We lopen er op dit moment telkens tegen aan LLO lastig te organiseren is. Volgens de directe samenwerking met innovatieve ondernemers heeft het veel potenties, maar vraagt het een betere organisatie aan zowel de vraagkant als aan de aanbod kant. Daarbij moet je bedenken dat vraag- en aanbodkant niet eenduidig zijn te identificeren als ‘ondernemers’ en ‘school’. We hebben in de voorbeelden hierboven al gezien dat een cursus soms beter door een ondernemers kan worden gegeven dan door de school. We moeten dus een samenhangend beleid ontwikkelen rond de vraagarticulatie, bij de school en de partners in de regio. Vervolgens moeten we goede afspraken maken over specialisaties,-organisatie en de ontwikkeling van een flexibel aanbod.
- We maken het werk in de hubs concreet door kennis toe te passen en te testen in pilots en gemeenschappen die werken aan de thema’s die voor die voor de regio van belang zijn. We gaan als triple helix partners samen gemeenschappen vormen, waarbij leerlingen, studenten, docenten en praktijkonderzoekers uit mbo en hbo helpen om nieuwe kennis toe te passen, businesscases voor innovatieve producten en diensten te ontwikkelen, coöperatieve verdienmodellen op te stellen en op die manier steeds weer zorgen voor kenniscreatie, kennisoverdracht en valorisatie.
- Langs die weg gaan we vormgeven aan een onderwijsconcept voor de toekomst:
 - Wat is de behoefte met het oog op inhoud, kwaliteit, behoefte, certificering?
 - Wie zijn precies onze doelgroepen: starters, her- en doorstarters, zij-instappers, werkenden, jong, oud etc.?
 - Hoe maken we het aanbod flexibel en telkens weer passend bij de vraag?
 - Hoe combineren we het onderwijs in de school met de gemeenschappen in de regio?
 - Hoe gaan we op een nieuwe manier werken en leren combineren?

Wat betekent dit concreet?

Met het oog op beter inzicht in de werking op het ‘model Terra’ hebben we drie cases voorbereid, in de stad Groningen, in de regio Westerkwartier en in de regio Zuidwest-Drenthe. Alle drie zijn steeds nauw verbonden

- met de desbetreffende gebiedscoöperaties (waarin Terra als mede-oprichter bestuurslid is)
- met de aan de Gebiedscoöperaties gekoppelde innovatiewerkplaatsen
- en aan de MIP van Terra in verbinding met de regionale agenda’s van bedrijfsleven en overheden.

Hoe zien de cases eruit?

1. Stad Groningen, Innovatiewerkplaats Helpman / De Wijert

Twee jaar geleden heeft Terra het initiatief genomen om een coöperatieve samenwerking te starten met ondernemers, bewoners, gemeente en maatschappelijke organisaties in het Groninger stadsdeel Helpman/De Wijert. De school is zelf in deze wijk gehuisvest en wil op deze bijzondere manier een bijdrage leveren aan de lokale ontwikkeling. Dit sluit aan bij het Groninger beleid om wijken centraal te stellen, participatieprocessen te ondersteunen en de samenwerking tussen partijen in de wijken te stimuleren.

Een van de eerste resultaten is de uitwerking van een wijkagenda, met programma’s die stuk voor stuk ook relevant zijn voor Terra en haar curricula. Dit vormt de onderlegger voor concrete projecten die samen met bewoners worden uitgevoerd om hen weer toe te leiden naar de arbeidsmarkt.

Voor dit concrete experiment gaat het om een project voor beheer en ontwikkeling van de groene leefomgeving in de wijk. Drie grote groenbedrijven brengen hun kennis en ervaring in bij het onderhoud en aanleg van groen in de wijk, onder regie van de wijkcoöperatie en TerraNext. Zij vormen een werkploeg van circa 15 personen met een WWB uitkering. Deze deelnemers worden op locatie één dag in de week onderwijst van TerraNext aangeboden (mbo-onderwijs op maat, BBL, niveau 1 of 2, afhankelijk van de vooropleiding van de deelnemers).

Zij worden in de praktijk van de wijk vakkundig door de professionals begeleid, waardoor kleine werkunits ontstaan van leerlingen, wijkbewoners, docenten en professionals. De deelnemende groenbedrijven verplichten zich tot de inspanning om minimaal 60% van de deelnemers een betaalde werkplek op de arbeidsmarkt te laten vinden.

We zijn nu in de gelegenheid om dit experiment vanaf het allereerste begin mede te bepalen en parameters voor de observatie en de kritische succesfactoren op te stellen. We doen dit in participatief onderzoek, waarin zowel de onderzoekers als de uitvoerenden onderwerp van onderzoek zijn. Daarvoor zal naast Terra ook de medewerking van andere onderwijs- en onderzoeksinstituten worden ingeroepen. De focus ligt op de kansen voor LLO voor de brede range aan betrokkenen.

2. Smart Farming Westerkwartier en Zuidwest-Drenthe

De twee andere experimenten zijn gesitueerd in het landelijk gebied. We hebben een afspraak kunnen maken met een innovatief loonwerkbedrijf. Samen met hen is een serie praktijklessen aan met ultramoderne sensorgestuurde apparaten. Icoon van deze ontwikkeling is de Trekkersimulator; een technisch hoogstandje waar Terra LLO mee kan bewerkstelligen.

Daarnaast hebben in een verkennende pilot hebben achttien leerlingen in de praktijk kennis gemaakt met precisielandbouw. De pilot werd door de leerlingen, de docent en de betrokken ondernemers als waardevol ervaren en zij kijken er enthousiast op terug.

Er zijn ook knelpunten geconstateerd, met als belangrijkste een gebrek aan voorkennis en inconsistenties in de communicatie. Bovendien is van de kans tot extra kennisoutput in de richting van de docent(en) geen gebruik gemaakt en er is geen kennisdossier opgesteld. Wel is er een leertraject voor het keuzedeel precisielandbouw ontwikkeld.

Wat leveren we op?

We gaan het model van Terra/Terra Next inzetten om via de drie experimenten te komen naar een nieuw instrumentarium voor LLO (inclusief bredere opleidingsmarkt).

Binnen de scope van de pilot betekent dit dat we in samenspraak met de inspectie en het ministerie

- aan de experimenten voor LLO zullen deelnemen en deze binnen het framework van de gebiedscoöperaties gaan volgen
- het proces gaan evalueren en een model zullen opleveren voor doorontwikkeling: wat werkt wel en wat juist niet?

De opbrengst is een ontwerpmodel en uitvoeringsplan voor “Inrichting van een lerende en innoverende community in een regio” en een ontwerp voor een plan van aanpak voor een “Opleidingsstructuur Duurzaamheid voor de hele onderwijskolom”. De community geeft ruimte voor ontwikkelingsrichtingen van het groene onderwijs van morgen en betekenis aan leven lang ontwikkelen voor de verschillende doelgroepen met hun specifieke behoeften gericht op de brede groene sector. Het opleidingsmodel geeft aan hoe de hele onderwijskolom aan de slag gaat met de vertaling van de behoefte vanuit het landelijke bedrijfsleven naar (bij)scholing. Dit is richtinggevend voor de instrumenten die de overheid inzet.

Prikkelende leercultuur – een leven lang

Onze aanpak leidt tot een stevig en praktijkrelevant innovatief onderwijs met oog voor de vaag vanuit de regionale arbeidsmarkt. De basis wordt gevormd door de volgende pijlers:

- MBO en HBO ontwikkelen een aanbod op maat voor de professionals van vandaag en morgen.
- Zij doen dit in intensieve samenwerking met het beroepenveld in de regio.
- Het beroepenveld (maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven) zoekt van hun kant de intensieve samenwerking met de onderwijsinstellingen in de regio.
- We verschuiven de focus van baan naar loopbaan
- We geven aandacht aan het mkb en de leercultuur en kennisontwikkeling als onderdeel van de bedrijfsvoering

De planning

1. Kwartiermaken en oriëntatie	nov. - dec. 2017
2. Voorbereiding, eerste afstemming, inplannen in agenda's	jan. - maart 2018
3. Ontwikkeling, plan van aanpak	april 2018 – sep. 2018
4. Uitvoering	tm dec. 2019
5. Evaluatie	doorlopend, met update per kwartaal